

Historische Kring *Almelo*

Vijfde jaargang nummer vier Juni 1997
Uitgave: Stichting Historische Kring Almelo

Colofon

Uitgave:

Stichting Historische Kring Almelo

Secretariaat:

*Lichtenberg 26 7608 NL Almelo
Tel. 0546 - 871594*

Redactie:

*H.G. Gerritsen
J.F. Holtmann
Dr. E. Jans
G.E. Spies
G.B. Spijker
G.J.H. Vloedveld*

Redactieadres:

*Oosteres 11 7607 AM Almelo
Tel: 0546 - 811842*

Met bijdragen van:

*W. van Vagt
H. Wolters*

Tekstverwerking:

A. van de Schepop

Verschijningsdata:

september - december - maart - juni

*Inleveren kopij voor het eerstvolgende nummer
uiterlijk 1 augustus a.s bij de redactie.*

Abonnementen:

*Per jaar f 15.00
Postabonnees: f 17.00
Losse nummers f 5.00*

*Abonnementen kunnen verkregen worden
door overschrijving op girorekening 6403909
t.n.v. 'Stichting Historische Kring Almelo'
met vermelding van 'abonnement' of door
aanmelding bij het secretariaat.*

Vijfde jaargang no. 4

Juni 1997

ISSN: 1386 - 4351

*Overname uit artikelen van dit tijdschrift is
alleen toegestaan met bronvermelding.*

Bij de voorplaat:

*Het Kolkje is een unieke plek in Almelo's
stadshart. Over enkele jaren zal dit gebied een
geheel ander aanzicht hebben gekregen. In dit
nummer meer over de plannen die op stapel
staan. Foto: Gemeente Almelo*

Uit onze Kring

De vijfde jaargang zit er op. Vijf jaar waarin door velen met volle inzet aan de totstandkoming van ons tijdschrift werd gewerkt. Veel werk diende te worden verzet door de schrijvers, de redactie en niet te vergeten de bezorgers. Onze lezers van het eerste uur zullen het nog wel weten, die eerste aarzelende beginperiode waarin wij probeerden ons blad een eigen gezicht te geven. We mogen rustig stellen dat dit ons redelijk gelukt is. Natuurlijk, beste lezer(es), zou ons dit niet gelukt zijn zonder uw ondersteuning. De vele reacties die wij mochten ontvangen, zowel de positieve als soms ook enige kritische, hebben ons door deze periode heen geholpen op weg naar een volwassen tijdschrift dat aan zijn kinderschoenen is ontgroeid. Hiervoor onze dank. Wij hopen dat ook in de toekomst het mogelijk zal blijken met ons tijdschrift een stukje Almelo'se historie levend te houden en onder de aandacht te brengen van een groot publiek. De historie van onze stad is belangwekkend en interessant en kent vele facetten die het allemaal verdienen om vastgelegd te worden. Hiervoor is ons blad destijds ook verschenen.

Om u een goed overzicht te verschaffen over hetgeen gedurende de eerste vijf jaargangen is gepubliceerd zal bij het septembernummer een losbladige index verschijnen op de inhoud van deze twintig nummers. Mocht u een bepaald artikel nog eens willen lezen zal dit u hierbij een goed hulpmiddel zijn.

In dit nummer:

Het Egbert ten Cate-plantsoen	Pag. 2
De marke Noord Deurningen	Pag. 5
De woning van Arie met het kastje	Pag. 11
Reconstructie van het Kolkje krijgt concrete vormen	Pag. 13
We hoorden de klokken luiden....	Pag. 16
Agenda	Pag. 18

Het Egbert ten Cate-plantsoen

Na een periode van gering onderhoud is de afdeling Groen en Woonomgeving van de gemeente Almelo druk doende geweest het Egbert ten Cate-plantsoen een grondige opknopbeurt te geven. Omstreeks eind mei/ begin juni 1997 zal met enig officieel vertoon het resultaat daarvan getoond worden. Met de opknopbeurt van het park is ook de monumentale bank, die ter herinnering aan Egbert ten Cate opgericht is, geres- taureerd.

In het volgende stukje worden enkele aspecten uit de geschiedenis van het parkje naar voren gehaald.

Henk Wolters

Het plantsoen is omstreeks 1920 als "de Plantentuin" aangelegd op het overgebleven stukje grond tussen de begraafplaats, de Wierdensestraatweg en de toenmalige Brugginkslaan. De benaming "Plantentuin" is nog jaren, ook nadat het plantsoen was herdoopt in Egbert ten Cate-plantsoen, bij de gemeentelijke plantsoendienst in zwang gebleven.

De eerste opzet was, er een showtuin voor de bloemisten van te maken. Zij konden er bijzondere

planten laten zien. Het idee verwaterde echter. Uiteindelijk kwam het er op neer dat de bloemisten er enkel hun overgebleven planten plaatsten.

Het terrein behoorde bij het Erve Bruggink. Het bestond uit een hoger deel, waarop voordien rogge verbouwd werd en een lager deel. Beide delen waren van elkaar gescheiden door een sloot. De situering van de sloot is nog te herkennen aan de langgerekte vijver in het plantsoen, die precies op de plaats van de oude sloot ligt.

In 1928 waren er plannen om het plantsoen bij de begraafplaats aan te trekken. Dit is niet doorgegaan, wel werd het plantsoen in dat jaar onderhanden genomen, want aan de kant van de Wierdensestraatweg waren in het lage deel gaten ontstaan doordat er grond uitgehaald was ten behoeve van de weg. Met grond van het hoge deel zijn de gaten opgevuld. In het hoge deel werd daarbij een flinke oerlaag aangetroffen.

In 1935 werd de bank in het plantsoen geplaatst. De bank werd opgericht ter herinnering aan de heer Egbert ten Cate, directeur van de textiel fabriek H. ten Cate Hzn. & Co., aangeboden door het personeel van genoemde firma.

De bank is ontworpen door de heer G. van Aalst te Breda en gebouwd door de Almelose aannemer H.J. Uilenreef. De bank is gemetseld van gele, platte Venlose stenen. De zitting is van hout en biedt plaats aan tien personen. De vloer voor de bank is van flagstones. Links naast de bank is op een betonnen

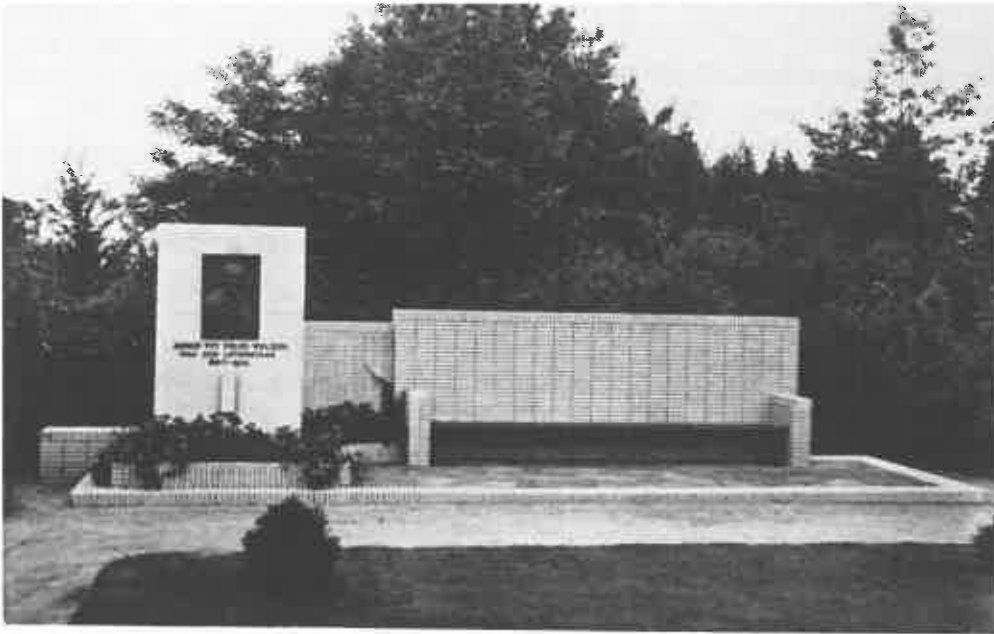

Het Egbert ten Cate-plantsoen in 1930.

---

fundament en een voetstuk van genoemde gele, platte Venlose stenen een zwaar Beiers granietblok, ruig en hoekig, 2,40 m hoog, geplaatst. Op het granietblok is een bronzen plaquette aangebracht met de beeltenis van Egbert ten Cate. Onder dit bronzen basreliëf is de tekst aangebracht:

“ARBEID TOT VELER WELZIJN
WAS ZIJN LEVENSTAAK
1863 - 1934”

Het monument in het plantsoen, een herinnering aan een man die veel voor Almelo betekend heeft.

In de raadsvergadering, waarin B & W de raad toestemming vroeg voor het plaatsen van het gedenkteken, maakte de heer Wolf de opmerking dat het personeel onder dwang meegedaan had aan de geldinzameling voor het gedenkteken. Dat de heer Ten Cate als humaan man zoveel in Almelo had gedaan, kón hij ook doen. Andere leden van de raad waren het met deze stellingname niet eens.

Het voorstel van B & W aan de raad behelsde drie onderdelen:

1. het toestemmen in de oprichting van het gedenkteken,
2. het aanvaarden van het gedenkteken door de gemeente, indien hierom gevraagd zou worden en
3. het wijzigen per 1 juni 1935 van de straatnaam Brugginkslaan in Egbert ten Cate-laan.

Het voorstel werd zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Op 6 juni 1935, de geboortedatum van Egbert ten Cate, om 16.00 uur werd de herdenkingsbank onthuld

door de kleindochter van Egbert ten Cate, de jongste dochter van Johan ten Cate Ezn.

Er was zo'n grote belangstelling voor deze onthulling dat de politie toezicht moest houden zodat alleen degenen die een toegangsbewijs hadden tot het plantsoen toegelaten werden. Velen bleven nog daarbuiten staan. Het krantenbericht over deze gebeurtenis spreekt van duizenden belangstellenden.

De fabriek van H. ten Cate Hzn. & Co. was voor de gelegenheid dan ook stilgelegd om de werknemers van

het bedrijf daarmee de gelegenheid te bieden de plechtigheid bij te wonen.

Er waren toespraken van de voorzitter van het huldigingscomité, de heer Manhave; de heer H.H. Brillman namens het personeel; de heer J. Timmerije namens de gepensioneerden; de heer Joh. ten Cate namens de familie en burgemeester Mr. H. Sichterman namens de gemeente Almelo.

Het park is altijd een gewilde achtergrond geweest voor huwelijksfoto's, vooral met het karakteristieke ronde bruggetje.

In 1959 kwam het voortbestaan van het park onder druk te staan door de plannen van Rijkswaterstaat om van de zgn. bajonetkruising Aalderinkssingel-Wierdensestraat-Egbert ten Catelaan een rechte kruising te maken.

De Aalderinkssingel zou dan een rechte verbinding moeten maken met de Egbert ten Catelaan, waarbij het parkje opgeofferd zou worden. Door de vele protesten uit de burgerij van Almelo is dit plan niet doorgegaan.

uit de burgerij van Almelo is dit plan niet doorgegaan.

In het najaar van 1970 werden er, ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de afdeling Almelo van de Kon. Ned. Mij. voor Tuinbouw en Plantkunde in 1971, 3000 bollen gepoot. Ook voor de rest van het jaar 1971 werd voor een feestelijke beplanting gezorgd.

In 1977 bleek de bank overwoekerd door de overhangende takken van de er naast en achter staande sparren. Het granietblok, waarop de plaquette met het basreliëf van Egbert ten Cate is aangebracht was groen uitgeslagen van de alg. Van de bronzen letters die de tekst vormden, waren er veel verdwenen. Het hele monument is daarna grondig schoongemaakt. De verdwenen letters zijn vervangen. De plaquette vertoont nog steeds enige beschadiging omdat ze eens met een bijtend zuur bespoten is.

De karakteristieke ronde brug werd ondertussen zo bouwvallig dat er ongelukken zouden kunnen gebeuren. In het kader van een project voor het leerlingwezen is er een nieuwe brug geplaatst.

Nu is er voor de plantenliefhebber en vooral de bomenliefhebber het nodige interessante te zien in het plantsoen. Er staat bij voorbeeld een wilgbladige eik, die de grootste monumentale eik van zijn soort in Nederland is. Verder staan er o.a. een wilgbladige peer, een Japanse hanekamcypres, een honingboom, een gele den en een tweetal Mammoetbomen. Van

deze laatstgenoemde zijn in het najaar de prachtige, grote kegels te bewonderen.

Nog steeds is het Egbert-ten-Cateplantsoen een parkje om zuinig op te zijn.

Bij het schrijven van het artikel is de heer P. Martens van de afdeling Groen & Woonomgeving van de gemeente Almelo mij zeer behulpzaam geweest, waarvoor mijn dank.

Geraadpleegde literatuur en afbeeldingen:

Aantekeningen van de heer Hali, 1940.

Verslag raadsvergadering 1935.

Almelo's Dagblad 6 en 7 juni 1935.

Twentsche Courant 25 maart 1959.

Twentsche Courant 29 juni 1959.

Twentsche Courant 11 januari 1971.

Twentsche Courant 20 april 1971.

Twentsche Courant 20 juli 1977.

Jac. Nieuwerth Azn; Almelo in oude ansichten 2, afb. 118. 1983.

J. Hendriks; Bomen-fietsroute. 1991.

G.J.I. Kokhuis, H. Kroeze; Almelo in het verleden, p. 49. 1992.

Een blik in het Egbert ten Cate-plantsoen in het begin van de jaren vijftig.

De marke Noord Deurningen

Dit keer een stuk uit het huisarchief, bestaande uit verschillende delen, dat betrekking heeft op de marke Noord Deurningen gelegen tussen Denekamp, Lattrop, Tilligte en de grens met Duitsland.

Het invoeringsnummer van het stuk is 3316. Op bladzijde 526 van het "register" deel 29 staat het als volgt omschreven: "Stukken betreffende het recht van de verschillende erven die het markerichterschap mogen waarnemen, 1780, met een retroactum 1719, 1 omslag."

Over de marke als kleinste bestuurlijke organisatievorm schreef ik reeds in een eerdere aflevering van "Uit het huisarchief" (Jaargang 4, nummer 4 blz. 17 en 18). Omdat het in dit stuk ook gaat over het markerichterschap wil ik daar even op in gaan.

G.E. Spies

Markerichter

Tussen de ingezetenen van de marke dient onderscheid te worden gemaakt. De belangrijkste functionaris in de marke was de markerichter, soms ook holtrichter genoemd. Hij was steeds de voorzitter van de markevergadering (meestal holtink genoemd). De markerichter schreef de holtinks uit die door aanzegging of bij kerkesprake bekend werden gemaakt. De vergaderingen vonden meestal eens per jaar plaats, dikwijls op een vaste datum. Daarnaast was er wel eens een "noodholtink", een extra vergadering ter behandeling van een urgent probleem. De markerichter kon zo'n noodholtink uitschrijven. Hij bepaalde ook de agenda van de bijeenkomst en sprak ook recht bij geschillen in de marke. Tevens had hij een grote stem, soms zelfs de bevoegdheid assessoren te benoemen en allerlei andere functionarissen binnen de marke. De benoeming van markerichter gebeurde niet in alle marken op dezelfde wijze. In veel gevallen was het markerichterschap verbonden aan een

bepaald erf en de eigenaar van dat erf werd door erfopvolging automatisch markerichter. Soms ook werd een markerichter door de gewaarde erven gekozen voor een bepaalde periode. In de marke Noord Deurningen zien we dat het markerichterschap tot circa 1700 bij toerbeurten verricht werd door de eigenaren van de gewaarde erven. In dit stuk uit het huisarchief van Huize Almelo vinden we een lijst waarop keurig vermeld staat wie wanneer het markerichterschap kreeg toebedeeld.

De marke Noord Deurningen is door meester W.H. Dingeldein, de bekende onderwijzer uit Denekamp (1884-1953) uitvoerig beschreven in het boek "De Hoven en Erven in de Marke Noord Deurningen", dat postuum (1994) is uitgegeven door Heemkunde Denekamp.

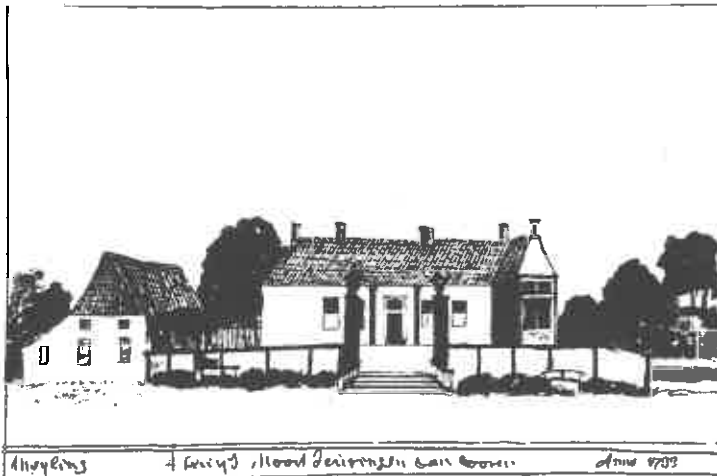
Meester Dingeldein heeft zijn gegevens voor een belangrijk deel uit het markeboek (1605-1844) gehaald, dat bewaard werd op Huize Singraven.

Ook in het huisarchief van Huize Almelo vinden we stukken betreffende deze marke. In vele gevallen betreft het afschriften van stukken uit datzelfde markeboek. Van de betrokkenheid van de familie van Rechteren, en zo Huize Almelo, verhaalt Dingeldein uitvoerig. In het kader van dit artikel voert het te ver om dat op dezelfde uitvoerige wijze weer te geven. Niettemin het volgende ter verduidelijking van de band tussen de familie van Rechteren en Noord Deurningen.

Van Rechteren en Huize Noord Deurningen

Op 1 juni 1708 kocht Adolf Hendrik Graaf van Rechteren (1656-1731), Heer van Almelo, de havezathe Noord Deurningen, destijds ontstaan uit het erve Lubberdink. Daarbij behoorden tevens de erven Lubbertink, Heivelt, Dubbelink, Vrilink Westerhof en Beene en de kotterplaatsen Koehorst en Blokhuis. Daarmee was Adolf Hendrik ook tevens gewaard in de marke Noord Deurningen. Hij droeg op 2 maart 1711 de goederen Heivelt, Westerhof Been en Bluckman Blokhuis over aan zijn broer Gerhard Borchard (1663-1738). Na diens overlijden op 28 januari 1738 kwamen de goederen weer in handen van de Heer van Almelo, op dat moment inmiddels Adolf Philip Zeger van Rechteren (1699-1771) op dat moment de oudste zoon van Adolf Hendrik. Hij verkocht ze later aan zijn

"t Huys Noortdeurningen van vooren, Anno 1733", geaquarelleerde pentekening door Andries Schoemaker (ca. 1734), naar een tekening van Abraham Meyling uit 1733.

Bossink, de bouwmanswoningen Koehorst en Blokhuis. Johannes Theunis Roessingh Udink, heer van Singraven werd eigenaar. Na 150 jaar kwam een einde aan de bemoeienis van de van Rechteren met Noord Deurningen.

In 1875 kreeg het Gravenhuis, zoals de havezathe in de volksmond heette, een nieuwe bestemming. De zusters Franciscanessen te Thuine (Duitsland) stichten er het St.Nicolaasgesticht. Een bestemming die het anno 1997 nog steeds heeft.

Terug naar de stukken uit het huisarchief

Gezien de lange jaren van betrokkenheid is het niet verwonderlijk dat er nog stukken betreffende Noord Deurningen te vinden zijn in het huisarchief. Je zou eerder kunnen stellen dat het vreemd is dat er niet meer stukken in aanwezig zijn. In totaal zijn er vier invoeringsnummers betreffende de marke Noord Deurningen (3313 t/m 3316) In de "NB" waarmee het gedeelte "Marke Noorddeurningen" in deel 29 van de inventaris begint staat dat het erfmarkerichterschap verbonden was aan het erve Lubberdink, de latere havezate Noorddeurningen, dat sedert de 18^e eeuw de markerichter door de gewaarden werd gekozen en dat pas in 1780 bepaald werd het markerichterschap beurtelings te laten rouleren tussen de verschillende gewaarden. Dat klopt niet helemaal. Zoals uit dit stuk zal blijken werd er reeds in de 17^e eeuw gerouleerd. Wel is er in de 18^e eeuw een gekozen markerichter.

Het hierna weergegevene dateert van voor 1708. Dus van voor de directe betrokkenheid van Van Rechteren. Naar de stukken te beoordelen waren ze waarschijnlijk zo belangrijk voor Adolf Hendrik dat hij bij de koop van de bezittingen afschriften heeft gevraagd en gekregen van belangrijke afspraken genoteerd in het markeboek.

De letterlijke tekst

Eerste stuk

Copia

Volle Erven

Jlandt , Die Badde , Epman , Ottinkhof , Wijfferman , Johanninkman , Thijman , Dubbelman , Vrilink , Lubberdinck , Heijveldt , Brandehoff , Zeijgert , Westerhoff , Maetman , Swijp

Halve Erven

Schiltman , Grashoff , Lohman , Wijchman , Rijckman , Notzel , Ahman , Voskamp , Benerhuis

Bijzitters

Die Willer , Bluisk Geerd , Koehorst , Nobis , Ziller Johan , Lehmkuile , De Visscher , Hasman

Tweede stuk

Ao 1660 den 1 Maj is een holtinck gehouden in de marcke Noorddeurningen president Jr. gerhardt Adolph Bentick tot Brekelenkamp als holtrichter.

Assess.: heer gerhardt Sloot Landt rentm.r van Twente , Heer Herman van Twickelo toe Borchbeuningen

2)

Wegens die loskondinge der marckenschulden aen de creditoren aanstaende Martini gedaen , voort aalzoeh inhareert en goetgevonden dat bij provisie ider goetheer op sijnen naesten tot minsten schade van de marcke , een stucke grondts sal toeslaen , ad 40 daelder ongeveer , om bij sijn Erve ofte goet t' approprieren , ofte bij andere gevoegelijcke middelen die Erven van marckenschulden 't ontlasten , bij poene van Executie een ijder goetseer sijn Meijijer die in mora sal blijven van betaeling , ordonnerende wel Expresselijk dat van gene goetheren nog ingesetene buiren der marcke eenige kosten , wat namen die oock

hebben mogen op die selve marcke sal gedaen worden het geschiede dan met consent en kennisse der samentlijke goetseren.

Derde stuk

Noortdeuringen Marcken gerichte gehouden den 26 Januarij Ao 1677

Coram Marckenrigter pro tempore de H Edelgeboren Heer Gerhardt Sloot tot den Oldenhoff en Singraven Landrentmr. van Twente.

Assessoren , De Heer Majoor Ittersum tot Noordeuringen , D. Gerhardt Hd Bentinck toe Brekelenkamp

Is door den Heer Majoor Ittersum voorgedragen seker Resolutie der goetheren in dato den 31 julij 1671 waer bij voor vast was gestelt dat behoorde versien te worden over de inegaliteit in point van act dragen der heren lasten nae de proportie van de grootheijt der Erven waerop is gepersisteert bij de commisschap voors. 31 julij 1677 afgegeven wordende de heren gecommitterden in daeto benoemt versocht so haest dienlijk sig te laeten emploieren tot dienst van de Marke over Voorsr.Saeke

Vierde stuk

Holtink gehouden den 24 Meij 1691 op het Erve Bodde

Pro tempore holtrigter , de welgeboorne Heer Borchert Joest van Welvelde heer tot den Diepenbroeck en Buihorst , Heer tot Sallick en Velerkoten , Gedeputeerde Staet der Provintie van Overijssel , als gesubstitueerde ende geauthoriseerde van de Welgebr.

Heer Garrit Sloet , heer toe den Oldenhoff en Singraven Landrentmr. van Twente

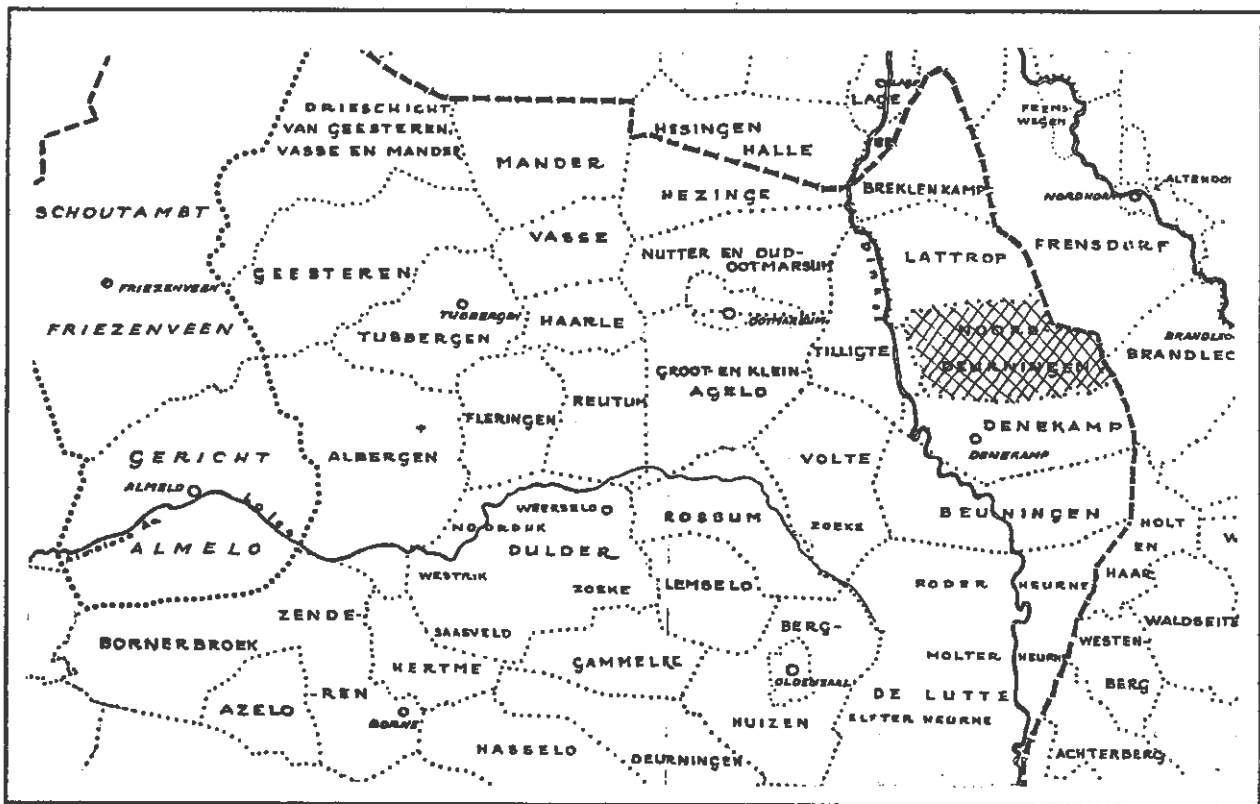
Assesoren , de welgebr. Heer Georg maximiliaen van Heijden Heer tot Ootmarsen en de wel Edele Heer daniel van Rensen

Op het gedaene voorstel van de heer Bentinck tot Brekelenkamp , solerende dat eenige boermannen in particulier sonder voorgaende kennisse ofte voorweten van de heren Ergngenamen sog ondernomen hadden de marque Noort deuringen te meten en dien volgens de uitsettinge van grondcotten te reguleren ende dan hier op naagesien zijnde de resolutie der heren Erfngenamen de dato den 31 julij 1671 die angaende genomen is naedeliberatie goetgevonden ende vers-taen , dat voorsr. meetinge sal gehouden worden als niet gedaen wordende voorn. heren gecommiteerden tot deser saecke ernstelijk versogt en recommandeert haer Edelen te willen bequamen omnie de egalisatie in manieren breder in de resolutie geexprimeert te doen , nae het welke in 't toekomstige de middelen sullen betaelt en geheeven worden , ende ten aensien van het gepasseerde worden voorns goetseren geauthoriseert na redelijkheid en veijligheijt daer in te disponeren , dog alles op approbatie van de samentlijke Erfngenamen ten naesten holtink.

Het huis te Noord Deurningen biedt sinds 1875 onderdak aan de St. Nicolaasstichting

Vijfde stuk

1691 den 15 junij

Holtinck gehouden op het Tjhuus in Noort deuringe

Holtrigter de Heer Edhardt den Clooster

Assessoren, de Here dam wegens Vrendeswegen, de Amptman en Rentmr. van den huise Noortdeuringen

Bij resumptie der resolutien van die vorige holtingen wordt gepersissteert bij de selve, en wel ernstelijck de gesworen aenbevolen wel duidelijck daer op te reflecteren, de gemene buurmannen wordt wel ernstelijck aenbevolen geen schulden op de Marke te mogen maeken maer sal die en een ijder voor zijn hooft, die Daenige Schulden maekt, ofte die Obligaten daer van teijkent daer voor responsabel zijn, als voor desen sonder speciaele last en consent van markenrigter en Goetheren Alsoo waerschijnlijck vertoont, dat eenige uitdriften van ongewaerden en kleijnen g usurgeert worden, dewelke tot dato deser haer regt niet hebben vertoont, soo is 't dat die selve kragt deses wordt aenbevolen om als nog binnen de tijt van 14 daege dat haer regt van uitdrift sullen hebben aen te tonen, ofte zig van het gebruiick der marcke te onthouden sullende sich an d'heer holtrigter en vorige gecommiteerden overgegeven worden ende in van eene ofte andere, daer van in gebreke blijft sal de lantselijke Executie haer Effect gewinnen, naer Marckenregte

Zesde stuk

Naemen der Erven waer op volgens die Buirbotschap het holtrigterampt jaerlijx successivo sal komen te vervallen

De situering van de marke Noord Deurningen binnen Twente.

- 1 Maetman waer voor Johan ten Broek 1646*
  - 2 Swijp waer voor de Heer Prior als Frentseer 1647*
  - 3 Jlandt cujus loco d'heer van Heijden 1648*
  - 4 D'Boede onder den hof te Ootmarsen 1649*
  - 5 Epman cujus loco Dr.Loges cums.io 1650*
  - 6 Ottinghoff idem 1651*
  - 7 Wijfferman de Heer Prior 1652*
  - 8 Johanneman onder den hof te Oldenzael 1653*
  - 9 Tijman pro se 1654*
  - 10 Dubbelman de Heer Ritm.o Mom 1655*
  - 11 Vrilink idem 1656*
  - 12 Heijveldt idem 1657*
  - 13 Lubberdinck de Haevesaete idem 1658*
  - 14 Brandehoff de Graef van Bentheim nu Joncker 1659*
- Bentinck*
- 15 Zeijgert Jr. voet 1660*
  - 16 Westerhoff Reatheer Broemsa nu de Heer 1661*
- Ritm.r.Herman van Twickel toe Borchbeuninge*

Fraaie briefhoofden van Almelose bedrijven

In ons vorige nummer stond bij het artikel over de Almelose bierbrouwerij een fraai briefhoofd afgedrukt. Hieronder nog enkele van deze kunstwerkjes die wij in archieven tegenkwamen.

VERVERIJ

CHEMISCHE WASSCHERIJ

APPRETERDERIJ

MEMORANDUM van de „ALMELOSCH E VERVERIJ EN CHEMISCHE WASSCHERIJ“

Gebr. Palthe

300 WERKLIEDEN - KAARDOOR SPECIALITEITEN IN ALLE AFDEELINGEN

F.V.S.

TELEGRAM ADRES: PALTHE ALMELO. VERKORT ADRES: VERVERIJ PALTHE ALMELO.

TEL. INTERG. 35 EN 328 | KANTOREN 18-12 UUR | GEOPEND VAN 12-6 UUR | ZATERDAGS NA 1 UUR GESLOTEN

Het bovenstaande briefhoofd van de firma Palthe dateert uit 1916, het hieronder staande briefhoofd van de firma Kluck was gedateerd 1922.

Telegram adres: KLUCK-ALMELO.

DE VOLHARDING

WETTIG GEDEPONEERD

Tobak-fabriek

FIRMA GEBR. KLUCK

De woning van Arie met het kastje

Menig Almeloër die het begin van deze eeuw beleefde in de stad aan de Loolee, herinnert zich de schilderachtige figuur van "Arie van Almelo", getrouwd met zijn ongemakkelijke eega "Dikke Bet". Vooral kinderen maakten gebruik van de omvangrijke kijkkast die voor zijn buik hing - als broodwinning - waarvoor Arie het bedrag van 1 cent incasseerde. Hij placht daarbij te zeggen: "geewt mij a'r nog ene bie, aandere krieg ik klappe van mien wief".

Hij woonde ook een tijd lang in het logement op het Schokland: "de luis aan de ketting".

Wim van Vugt

Stukken m.b.t. woning Aart Udo (= Arie met het kastje).

Brief 1.

Stempel: Gemeente Stad Almelo, 17 juni 96, register no. 365.

Aan: Den Heeren Burgemeester en Wethouders van Stad-Almelo

Almelo, 17 Juni 1896

Ter voldoening aan Uw missive, d.d. 11 juni j.l., No. 469, heb ik de eer Uweledelachtb. te berichten, dat mij bij uw opnemings in loco van de woning, Wijk F No. 68, eigenaar H.D. Gans, en bewoond door A. Udo het volgende is gebleken:

In den zeer bouwvalligen voormuur, die gedeeltelijk van steen en gedeeltelijk van leem is gemaakt, bevindt zich een deur, breed 0.85 en hoog 1.95 M., benevens twee ramen, elk groot 1.07 bij 1.28 M., en in de achtermuur een raampje, groot 0.55 bij 0.60 M.

De woning, die uit een vertrek bestaat, is op het breedste gedeelte 4.25 M., terwijl de lengte 4.50 en de hoogte 3.50 M. bedraagt. De vloer (van steen) is niet best. In het vertrek bevinden zich twee bedsteden, waarvan de een gedeeltelijk achter de ander schiet, benevens een kastruimte en een schoorsteen, de laatste breed 1.75 M. Het dak, dat met pannen, waaronder dokken, is belegd, is slecht.

Doorstroming van verse lucht is in het vertrek niet te verkrijgen. Voldoende toetreding van licht door de 2

ramen in de voorgevel is eveneens onmogelijk.

In een woord: volgens mijn meening kan dit vertrek geen aanspraak maken op den naam "woning".

Met het oog ook op den bouwvalligen toestand van het vertrek, enz en den slechten staat van onderhoud, kan ik Uweledelachtb. alleen adviseren den Raad voor te stellen de meergenoemde "woning" onbewoonbaar te verklaren.

De Gemeente-Opzichter.

Brief 2.

Register No. 365, onderwerp, Onbewoonbaarverklaring der woning F no. 68

Almelo 20 Juni 1896

Aan den Heer Gemeente-Opzichter Stad Almelo wordt deze met bijlage toegezonden, met beleefd verzoek om, onder terugzending daarvan, alsnog wel te willen dienen van bericht of, en zoo ja, op welke wijze, door het aanbrengen van verteringen aan de woning wijk F no. 68 (eigenaar H.D. Gans, bewoner A. Udo), het nadeel of het gevaar kan worden weggenomen. (art 1, 2e lid der Verordening).

Het Dagelijks bestuur van Stad Almelo, getekend door Burgemeester en Secretaris.

Ter voldoening aan bovenvermeld verzoek heb ik de eer Uweledelachtb. te berichten, dat een onbewoonverklaring der woning F 60 kan worden opgeheven door het maken van een nieuwen voorgevel, het herstellen van het dak en den vloer, en het aanbrengen van ventilatie door het maken van beweegbaar raam in den achtermuur.

De Gemeente-Opzichter.

Brief 3.

Register No. , onderwerp, Last tot herstellen der woningen wijk F no. 68 en Wijk G no. 80.

Almelo, 29 september 1896

Aan den heer Gemeente-Opzichter wordt deze met bijlagen toegezonden, met beleefd verzoek om, onder terugzending daarvan, wel te willen dienen van bericht, of de eigenaren der in de stukken bedoelde woningen op 1 October 1896 voldaan hebben aan de lastgeving bij onze besluiten van 26 juni 1896, om aan die woningen de verbeteringen en herstellingen te doen, welke in Uwe rapporten op onze last beschikkingen van 20 juni ll. no. 364 en 365 waren voorgesteld.

Het dagelijks Bestuur van Stad Almelo, getekend door

Kunstenaar Jan Gierveld verenigde dit bekende straattypetje van Almelo rond de vorige eeuwwisseling in een fraaie bronzen plastiek, die lange tijd voor het voormalige kantoor van de Twentse Courant aan de Grotestraat zuid stond, maar jaren geleden door onverlaten van de sokkel geroofd werd. Wie weet waar deze plastiek gebleven is ?

Burgemeester en Secretaris.

Almelo, 8 oktober 1896

Ter voldoening aan bovenvermeld verzoek heb ik de eer Uweledelachtb. te berichten dat bij eene op heden door mij gehouden opname is gebleken, dat de verbeteringen en herstellingen aan de woning wijk F no. 68 (eigenaar H.D. Gans, bewoner A. Udo) zijn verricht, doch aan de woning wijk G no. 80 (eigenaar G. Grobben, bewoner J. Hubers) niets is veranderd of hersteld.

De Gemeente-Opzichter.

Brief 4.

Den Zeven en twintigsten Juni 1800 zes en negentig verklaart ondergetekende Johannes Hendrikus Häkel Agent van politie op den eed bij de aanvaarding zijner bediening afgelegd te hebben uitgereikt een besluit van Burgemeester en Wethouders van Stad Almelo behelzende eene aankondiging dat het verbouwen en veranderen van de volgende woningen 1 bewoond door J. Hubers op het Hof van Gulich te Stad Almelo 2

bewoond door A. Udo op het Schokland de bedoelde besluiten zijn uitgereikt aan de eigenaren in persoon

1 G. Grobben Boddestraat

2 H.D. Gans Grootestraat Nieuwe Eind

verder aan de bewoner in persoon

1 J. Hubers, alsmede aan de bewoonster Maria Elisabeth Leman huisvrouw van genoemde A. Udo

Aldus naar waarheid gemaakt den 27 juni 1896

J.H. Häkel

Reconstructie van het Kolkje krijgt concrete vormen

Desolaat, troosteloos, verloederd en onaantrekkelijk als verblijfsgebied, zo ervaart menig een al sinds vele jaren de toestand in Almelo's oudste stadsdeel, de Hof van Gülick en het Kolkje. Ruim zes eeuwen geleden vestigden zich hier de eerste bewoners van Almelo vlak achter het toenmalige 'castrum' van de heren van Almelo. Aan de oostzijde geremd door de aanwezigheid van het kasteel breidde de stad zich in andere richtingen uit. Hierdoor kon in Almelo een in Nederland unieke situatie ontstaan van een kasteelpark dat zich vanaf de stadsrand tot diep in het hart van de stad zou uitstrekken. Dit kasteelpark ontstond in zijn huidige vorm in de tweede helft van de vorige eeuw na het verdwijnen van de bleeken. De bewoning in de Hof van Gülick bleef tot ver in onze eeuw voortduren, totdat het verval van de voornamelijk in vakwerk gebouwde opstallen zo ver was voortgeschreden dat van een aanvaardbaar woonklimaat in de verste verte geen sprake meer was, en de laatste bewoners vertrokken naar een meer comfortabel onderkomen in een der stadsuitbreidingen.

Hans Holtmann

Vlak na de Tweede Wereldoorlog kreeg de Amsterdamse architect Auke Komter van het Almelose gemeentebestuur de opdracht een 'wederopbouwplan' te vervaardigen dat Almelo een nieuw tijdperk zou moeten binnenleiden. Hoewel het kernpunt van dit plan zich richtte op de omgeving van het marktplein, voorzag hij in zijn ontwerp ook in een nieuwe invulling van het Kolkjegebied. Begin jaren vijftig lanceerde hij een plan voor de bouw van een rij woningen tussen Hofstraat en Kerkplein, vlak aan het water. In dit plan werd nauwelijks rekening gehouden met de ruimtelijke waarden van het gebied. De langgerekte rij van ongeveer twintig woningen was weliswaar een invulling, maar had als verblijfsgebied geen enkele meerwaarde. Over het feit dat dit plan niet werd uitgevoerd behoeven wij nu dan ook niet meer rouwig te zijn.

Het gevolg was echter wel dat het gebied nog

tientallen jaren lang verder verloederde. Alleen als bedieningsweg voor de winkels aan de Grotestraat en als fietsroute tussen Kerkplein en Hofstraat vervulde het een taak. De ontstane situatie was echter velen een doorn in het oog. Pogingen van het gemeentebestuur hierin verandering te brengen stuitten keer op keer op onwil van ondernemers om medewerking te verlenen omdat ze slechts het belang van hun winkel voor ogen hadden. Deze kortzichtigheid leidde er toe dat de kansen om het Kolkje een recreatieve functie te geven in Almelo's stadshart lange tijd onbenut zouden blijven. Dit tot grote verwondering van bezoekers van elders waar men van de hier aanwezige mogelijkheden gaarne gebruik zou hebben gemaakt.

Pas na het verschijnen van het structuurplan voor de binnenstad in 1989 en de hierop volgende stadsvernieuwings-explosie ontstond een klimaat waarin de reconstructie van het gebied bespreekbaar werd, ook al zou het nog geruime tijd duren voor alle neuzen dezelfde kant opwezen.

Het beeldkwaliteitsplan

De Diepenveense architect Johans Kreek ontving van het gemeentebestuur het verzoek een beeldkwaliteitsplan te ontwikkelen waarin hij rekening diende te houden met de historische en ruimtelijke waarden van het gebied. Deze Johans Kreek had ook elders in het land reeds bewezen met dit soort gevoelige situaties goed uit de voeten te kunnen. Zijn plan schiep de randvoorwaarden voor het toekomstige gebruik en de invulling van de openbare ruimte. De voorzet die hij aangaf moest resulteren in een woon- en verblijfsgebied van hoge kwaliteit. Steeds meer raakte men er in de stad van overtuigd dat nu eindelijk na vele jaren van discussie een ontwikkeling in gang was gezet die voor de stad een grote positieve uitstraling kon hebben. De herinrichting van het Kolkjegebied zal de afronding vormen van de binnenstadsvernieuwing en voor zowel bewoners als bezoekers een plezierig en aantrekkelijk rustpunt vormen als verblijfsgebied achter het fraaie kasteelpark, en waar men zich even verlost zal voelen van het drukke stadsgewoel.

In zijn visie die in 1995 verscheen, schetst Kreek de mogelijkheden voor de herinrichting van de openbare ruimte, het hergebruik van historisch waardevolle elementen en de te realiseren nieuwbouw die een afscherming zal moeten vormen tussen de achterzijde van de percelen aan de Grotestraat en het Kolkje. Wel kan er een spanning liggen tussen de eisen zoals ze in

De Hof van Gülick, Almelo's oudste stadsdeel, in vroeger tijden. De nog net zichtbare pandjes rechts op de foto, krijgen in het plan voor de reconstructie van het gebied een nieuwe functie.

---

het programma gesteld zijn en de draagkracht van de historische structuur. Zijn plan voorziet in de realisering van enkele woongebouwen van bescheiden formaat, passend in de schaal van de oorspronkelijke bebouwing, die een cirkelvormig plein dat op het parkeerterrein is geprojecteerd zullen omgeven. Dit enigszins verdiept en licht gekanteld plein kan dienst gaan doen voor het parkeren t.b.v. het kerkbezoek, maar biedt tevens andere gebruiksmogelijkheden. Van belang is ook dat in het plan de visuele relatie tussen de Hofstraat en het Kolkje weer hersteld zal worden. Zodat men vanaf de Hofstraat weer een blik zal krijgen

op de Grote Kerk zoals dat vroeger ook het geval was. Hiervoor dient het verwilderde groen langs het water verwijderd te worden en zal een lage heg de afscheiding vormen met de kasteelgracht. Op deze wijze zal de belevingswaarde van de waterkant als parkachtig gebied verhoogt worden.

Hoewel het plan van architect Kreek op sommige punten diende te worden bijgesteld, vormt het in grote lijnen nog steeds het uitgangspunt voor de toekomstige invulling.

Een unieke plek in het centrum van een stad die waarvan de mogelijkheden veel te lang niet werden benut. Deze vooroorlogse opname geeft een goed beeld van het groene karakter van het gebied waarvan de ontwerpers van het nieuwe plan dankbaar gebruik kunnen maken.

Door desinteresse kon vele jaren lang de verloedering van het gebied doorgaan. De houten schuren zijn inmiddels afgebroken, op deze plek zal in de toekomst een nieuw plein worden gerealiseerd dat voor vele bezoekers een fraai rustpunt zal vormen in het drukke stadsgewoel.

Nieuwe ontwikkelingen

Bijna gelijktijdig met dit plan ontwikkelde ook het kerkbestuur van de Grote Kerk een plan om te komen tot de bouw van een nieuw te bouwen kerkelijk, cultureel en sociaal-cultureel centrum. In deze ontmoetingsruimte, die om historische redenen de naam 'De Schouw' mee zal krijgen, zullen jongeren en ouderen samenkomen om te leren, om te kijken, om in gesprek te zijn, te musiceren of voor andere bezigheden. Het nieuwe kerkelijke complex zal zich volgens de opstellers van het plan dienen te schikken in het historisch karakter van het gebied. In het plan zal ook het Kerkplein tussen synagoge en de oude pastorie de "Oale Wheeme" een nieuwe gevelwand krijgen vanwege het feit dat de bestaande bebouwing in slechte staat verkeert. Het ligt in de bedoeling dat de nieuwbouw in twee fasen zal worden uitgevoerd. In de eerste fase zullen werk- en vergaderruimten worden gerealiseerd, terwijl in de tweede fase een grote zaalruimte tot stand zal komen die plaats moet gaan bieden aan 150 personen. "Vanuit de Hof van Gülick zal men na de afronding van de nieuwbouw een prachtig uitzicht hebben op "De Schouw" met de Grote

Kerk als achtergrond dat door het hier geprojecteerde verzonken plein gewaarborgd en scherp geaccentueerd wordt", aldus de opstellers van het rapport over de nieuwbouw.

Het plan voor het kerkelijk centrum is het onderwerp van een afstudeerproject van een student bouwkunde en kan tevens een waardevolle bijdrage leveren aan de vormgeving en het toekomstig gebruik van het centrum.

Ook door andere belanghebbenden worden inmiddels plannen ontwikkeld voor (ver-)nieuwbouw in het gebied. Plannen die zich op uitstekende wijze verdragen met de door de gemeente beoogde doelstelling; het scheppen van een hoogwaardig woon- en verblijfsgebied in Almelo's oudste stadsdeel, De Hof van Gülick en het Kolkje.

We hoorden de klokken luiden .... maar waar hangt de klepel ?

We prijzen ons gelukkig dat in ons tijdschrift tot nu toe een groot aantal mensen heeft geschreven , dat op hun terrein zeer deskundig is. Zij schreven over een onderdeel van de historie dat zij bestudeerd hadden en beheersten. Daarbij vermeden zij op zijpaden te treden - hoe verleidelijk het soms ook is om bepaalde gebeurtenissen of feiten in het licht van de tijd te plaatsen en te vergelijken met ongeveer gelijke situaties elders.

Gerard Vloedveld

Een van de op zijn terrein zeer deskundige medewerkers is Rinus de Jong, die al veel publicaties over klokken in Twente en Oost Nederland op zijn naam heeft staan en ook voor het Almelose historische klokkenbezit de deskundige bij uitstek mag worden genoemd. Maar (er is bijna altijd een "maar" te vinden) in de twee artikelen die hij over Almelose klokken schrijft (5e jaargang , nrs 2 en 4) meldt Rinus de Jong ook zaken die niets met klokken te maken hebben, waarin hij dus niet gespecialiseerd is en die historisch niet helemaal kloppen. Een aantal van deze fragmenten moge ik hier recht zetten, louter om te voorkomen dat zij later als "historische bronnen" worden aangehaald.

Om te beginnen: het is helemaal niet zeker, dat de kapel die Hendrick van Almelo in 1236 liet bouwen direct al aan de heiligen Mauritius en Georgius gewijd was. Pas in 1296 en nog eens nadrukkelijk in de oorkonde van 9 oktober 1299 wanneer de burchtkapel een zelfstandige parochiekerk wordt, zijn de namen van deze patroonheiligen vermeld. Dat de burchtkapel een luidklok zou hebben gehad lijkt erg onwaarschijnlijk. Hoogstens zal een klok zijn aangeschaft nadat die kapel een open parochiekerk werd, die ook naar de bewoners van het dorp Almelo en omgeving functioneert. Inderdaad stamt dan ook pas uit 1489 de eerste ons bekende schriftelijke melding van een klok, die aan Maria gewijd was. Dat er ook ooit een Georgiusklok en een Mauritius zouden zijn geweest is helemaal niet zeker. Ze zouden in 1489 zeker genoemd zijn. Trouwens, wat moest men in die tijd met drie klokken!

Rinus de Jong ligt ook overhoop met de kaart van Almelo die plm 1570 door Jacobus van Deventer is getekend. Dat was een kaart voor militaire doeleinden. Torens waren dus belangrijke objecten om aan te geven. De tekenaar geeft er drie: die van de burcht, van de kerk en van het Sinte Katrijneklooster. Geen Angelustorentje op de kerk en geen torentje op het H.Geestgasthuis, zoals hij verderop veronderstelt. Waarom dat zeer onzekere "Angelus-klokje" van Almelo in Wierden terecht gekomen is (en of dat zo is) blijft dan ook volkomen onduidelijk. Aan een "gewaagde veronderstelling" , "kan zijn" , "niet onmogelijk is het ..." en "zou kunnen zijn dat.." hebben we natuurlijk niets.

Ernstige bezwaren heb ik tegen veronderstellingen in vragende vorm, dat en of "de Geldersen" in 1516 "evenals elders in Oost Nederland" het klokkenhuis bij de kerk in brand hebben gestoken en de klokken vernield. Historici geven juist redenen aan om het tegendeel te stellen. Zij schrijven namelijk dat met name het Katharijneklooster (buiten de stad gelegen) tamelijk veilig was door de bescherming van stad en Huis Almelo. Over "De Kinderen van Emlichheim" is in de Almelose historie helemaal niets bekend - het is dus helemaal geen vraag of die groep hier gebrandschat heeft.

Even een citaat uit het eerste artikel van Rinus de Jong:

"In de 13e eeuw stichtten de Welevelds uit Herthme een Bagijnhuis. "In de 13e eeuw stichtten de Welevelds uit Herthme een Bagijnhuis, dat later naar Almelo overgebracht werd. Dat moet voor 1350 gebeurd zijn (--). Het lag waarschijnlijk achter de toenmalige Georgius- en Mauritiuskerk. Mogelijk dat de Bagijntjes een kapel hebben gehad met daarop een torentje en daarin een klokje".

Uit dit citaat zijn een heleboel zaken recht te zetten. De eerste die mededeling doet over een "Bagijnhuis" op Weleveld-gebied, dat later naar Almelo wordt verplaatst, zijn de Enschedeër C.J.Snuif en de Almeloër mr. R.E.Hattink. Snuif zet er nog bij "...als ik het wel heb" maar Hattink geeft het als een vaststaand feit, zonder aan te geven waar hij het gevonden heeft, zoals hij trouwens nooit bronnen vermeldt. Op deze twee volgt W.G.A.J.Röding, een zeer verdienstelijk historicus die veel wordt aangehaald, maar ook al geen bronnen vermeld, waarbij hij zich duidelijk baseert op Hattink.

De vermelding van de ligging van de "bagijnhuisjes" achter de kerk is een lachertje, waar een aardige anecdote achter zit die ik toch wel even wil vermelden, alleen al om aan te tonen hoe onzorgvuldig men soms is. Toen pater Adriaan Roelofs in samenwerking met de Historische Kring Losser bezig was met zijn boekje "Sint Katharinaklooster Almelo en Maria Vlucht Op de Gleen" (1983) brachten een paar bestuursleden uit Losser een bezoek aan Almelo. Ik leidde ze rond door de binnenstad en dat was werkelijk heel genoeglijk, zoals altijd wanneer mede-wandelaars geïnteresseerd zijn. Dat was vooral zo toen we achter de Grote Kerk kwamen. Ze zagen de rij huisjes aan de Heerengracht, stopten plotseling, staken de handen als in vervoering vooruit en riepen enthousiast: "Dat is het! Dat zij de huisjes van onze bagijntjes! Het klopt precies, zo tussen kerk en kasteel!"

Natuurlijk legde ik hen uit dat deze huisjes in 1708 zijn gebouwd "in de Hoppengarde", als woningen voor het gepensioneerde personeel van het kasteel en dat ze in 1889 herbouwd zijn, zoals uit een gevelsteen blijkt. Maar ze waren zo enthousiast dat Roelofs (die er niet bij was) op hun gezag zijn verhandeling begint met vier bladzijden over de "bagijnhuisjes achter de kerk" die het begin waren van het Kathrijneklooster... Gelukkig wel met vage aanduidingen als "waarschijnlijk", "vermoedelijk" en "zou aangenomen kunnen worden dat..."

Verschillende historici schrijven het elkaar na, dat het Kathrijneklooster al onder de Welevelds zou zijn begonnen in de 13e eeuw (dat is dus in twaalfhonderd-zóveel!). Waar zouden ze dat nou toch gevonden hebben! Mr. Ter Kuile baseert het (in zijn "Opkomst..") op een koopakte van 1376. Toen ik zelf eens naar Zwolle toog om dat stuk met eigen ogen te zien, bleek het een akte te zijn waarbij Coep Engelbertinck aan Ecbert Mennich verkoopt: "5 stukken vrij lant geleghen by Rengerinc op den Essche by Almelo". Op de achterzijde staat in hetzelfde handschrift: "Kercklant" en daaronder, maar in een totaal ander schrift: "Dese brief behoert de Susteren te Almelo".

Wanneer we weten dat het vroeger gewoonte was om bij het doorverkopen van onroerend goed eenvoudig de oorspronkelijke koopakte op naam van de nieuwe eigenaar te stellen, dan is het duidelijk dat deze vijf stukken vrij land eerst van Ecbert Mennich naar de kerk zijn overgedragen en daarna aan het klooster zijn geschonken (of verkocht). Uit dit stuk is dus onmogelijk te lezen dat al in 1376 het Kathrijneklooster bestond.

En waarom het Weleveld? Er bestaat een geslachtenlijst van de bewoners van dat kasteel, die honderd jaren later gemaakt is door een van de Almelse zusters, die uit Zenderen kwam. Dat is het enige aanwijsbare verband..

In het tweede artikel over de "klokken van Almelo"

vertelt Rinus de Jong dat het Sint Anthoniegasthuis - voorheen het H.Geestgasthuis - een kapel met een torentje had - "...en daarin zal zeker een klok gehangen hebben." Op de kaart van Jacob van Deventer waarop hij dat torentje zag, kan ik echter geen torentje vinden op de plaats waar het Anthoniegasthuis toen stond. Het zal wel een misverstand zijn: het gasthuis stond in 1570 namelijk niet in het Schalderooi zoals later het geval was, maar aan de tegenwoordige Ootmarsgang, Trouwens, waarvoor zou een armenhuis, ouderenhuis of ziekenhuisje met zes of acht bedden een toren en een klok nodig hebben.

Nu moet ik nog even iets rechtzetten wat ik vroeger ooit zelf geschreven heb. Rinus de Jong zag namelijk ergens een krantenknipsel waaruit bleek dat er in 1839 al een klok hing in de Georgiustoren. Ik vertelde daarin - duidelijk als "legende" - het overgeleverde volksverhaal van Jannes Meijer die te paard naar Den Haag ging om de koning te vragen of de roomsen asjeblijft de klok mochten huden. Dat mocht en Jannes joeg zijn paard tot zwetens toe af om op tijd in Almelo terug te zijn. Op de Eerste Paasdag, juist voor het begin van de hoogmis, klepperde hij de Boddensteeg in, richtte zich op in zijn stijbeugels, zwaaide zijn pet naar de kerkgangers en riep: "Luu'j op, verdomme!" In dat verhaal zitten zóveel tegenstrijdigheden - ik heb het zelf naverteld van een ander - dat het volkomen ongeloofwaardig is. Jannes Meijer bijvoorbeeld was allang dood toen de Georgekerk in 1839 een torentje kreeg... En dat was ook zeker geen opvolger van een ouder torentje, zoals Rinus de Jong in het "archief van de Hollandsche Zending" las. Want in Almelo is veel mogelijk, maar toen nog geen torentje voor de roomse kerk en zeker geen klokgelei.

Tenslotte:

Is het niet de moeite waard om een paar gegevens die Rinus de Jong aandroeg nader te onderzoeken?

A. Is het waar dat het oude Angelusklokje van 1495 van Geert van Wou junior, dat afkomstig zou zijn uit de Grote Kerk, in de toren van de Ned. Hervormde kerk te Wierden hangt?

B. Zijn de twee klokken van de Grote Kerk inderdaad in 1970 bijgesteld om te harmonieëren met de drie in de St.Georgiustoren? Als dat gelukt is moeten we er nodig eens een proeve van beluisteren, zodat op feestelijke hoogtijdagen als Koninginnedag en Bevrijdingsdag de vijf klokken hun gezamenlijke juichtonen over de binnenstad kunnen uitstrooien!

C. In 1943 zou een klokje uit de Pancratiustoren te Albergen in een Almelse toren terecht gekomen zijn. "Maar welke?" vraagt Rinus de Jong en ik ben al evenzeer benieuwd naar het antwoord op die vraag - ik hoor daar nu voor het eerst over. Wanneer in Zeist een registratienummer en 't gewicht van dat klokje bekend zijn, moeten ze toch ook weten waar de klepel hangt!

Stadsfonds Almelo ondersteunt werk Historische Kring

Ook dit jaar heeft het Stadsfonds Almelo positief gereageerd op het verzoek van de Historische Kring om vijftig abonnementen voor haar rekening te nemen. Hierdoor is het ons mogelijk om vijftig instellingen zoals middelbare scholen, verzorgingstehuizen, diverse instanties, etc. elke keer na verschijning een nummer van ons blad toe te zenden. Uit diverse reacties is ons in het verleden gebleken dat dit door de ontvangers zeer op prijs werd gesteld.

Agenda

Twentse Cultuurhistorische Vereniging

De Twentse Cultuurhistorische Vereniging, de T.C.V., is sinds 13 oktober 1994 de voortzetting van de Twentse Werkgemeenschap voor Archeologie en Historie, de T.W.A.H. Zij is een vereniging van geïnteresseerden in Twente, haar volk, cultuur en geschiedenis. Zij bevordert deze interesse o.a. door het organiseren van lezingen in het winterseizoen en excursies in de rest van het jaar.

De lezingen worden gehouden om 20.00 uur in de "Rönneboom", zij-ingang aan de Bavinkstraat.

In het zomerseizoen zullen een aantal excursies plaatsvinden:

20 juni. Excursie naar de Nienborg (Dld).

Eind Juni is er tevens een avondwandeling in Borne gepland.

Augustus. Een bezoek aan de Hanzestad Kampen.

September. Excursie naar het Hamelandmuseum te Vreden en een bezoek aan het barokkerkje te Zwillbrock (Dld)

Voor opgave en verdere inlichtingen : Dhr H. Jansen, Suze Robertsonlaan 19, 7606 HX Almelo, tel. 825553

Genootschap Stad en Ambt Almelo

De bijeenkomsten van het Genootschap Stad en Ambt Almelo vinden plaats elke tweede maandag van het winterseizoen vanaf 14 oktober in de basisschool 'de Heemde' (voorheen Prins Bernhardschool) aan de Hanzelaan. Aanvang 20.00 uur. Secretariaat: H.Kleisen, Bornsestraat 176 Tel: 814797.

De volgende bijeenkomsten van het Genootschap Stad en Ambt zullen in het septembernummer worden gepubliceerd.

Windkorenmolen De Hoop

De molen aan de Nieuwstraat is zaterdags te bezichtigen van 09.00 - 12.00 uur en voor groepen op afspraak. Inlichtingen: Dhr. H.J. Rutgers Tel.: 817019.

Vervolg van pagina 17.

D. Waar komt de klok uit 1789 vandaan die in het bezit is (was) van tuinman Scholten van Huize Alexandra (De Goede Herder)?

E. En dan de Zierikzee-klok! De gemeente Almelo kreeg ze van Zierikzee als dank voor de hulp die Almelo bood na de watersnood van 1953. Het is een klokje uit 1464, dat eerst werd opgehangen in het torentje van het Oude Raethuys, daarna in de toren van de Klokkensbelt terecht kwam en nu... ja, waar nu?

Wie helpt zoeken?